

STILVS CANCELLARIAE

FORMULARIO VISCONTEO-SFORZESCO

a cura di

ALFIO ROSARIO NATALE

PER I TIPI DELL'EDITORE DOTT. ANTONINO GIUFFRÈ
MILANO * MCMLXXIX

f 43
Concessio pro ali-
quo substituto

Dux Mediolani, etc. Concessimus, alias, nobili dilecto nostro Antonio de Raude quod sibi commissum officium potestarie terre nostre Mandelli⁶⁵ exerceri facere posset^v mediante Johanne, fratre suo; nunc autem requisitionibus eiusdem Antonii annuentes, sicut exigunt fides et devotio erga nos sua continuo maior atque ferventior, concedimus sibi tenore presentium, quod, revocato dicto eius fratre, possit ad officium^w ipsum, loco sui, deputare Johannem de Laude, virum ad id aptum et idoneum, de quo etiam nos plene confidimus, ipsoque mediante, quecunque agenda sunt in eodem^x officio non aliter curare, perficere et terminare, quam si Antonius ipse continuo interesse et personaliter ageret; attribuentes etiam dicto Johanni proinde illam ipsam auctoritatem, potestatem, jurisdictionem et baliam, quam et prout habet idem Antonius, virtute litterarum nostrarum sibi pro dicto officio concessarum. In quorum e t c.

5

10

1440, aprile 1.

Milano. 15

Copia in ASMi: Archivio Ducale, Registro Ducale, n. 9 (CC alias II), ff 160-161.
Edito in *Antiqua Ducum Mediolani Decreta* (Milano 1654), 334-36; P. BONDIOLI *Storia di Busto Arsizio* (Varese 1937) 399-400 (da Biblioteca Ambrosiana Pergamene, perg. n. 8969). Cfr. FERRARIO *Busto Arsizio - Notizie storico-statistiche* (Busto Arsizio 1864) 175, 256.

Pro ampliatione
jurisdictionis

Dux Mediolani, etc. Pro parte Communis, burgensium et hominum burgi nostri Busti Arsicii⁶⁶, quorum fidem et constantiam erga nos et Statum nostrum longa experientia cognovimus, nobis humilime supplicatum est, ut, pro evitandis laboribus et expensis, quas tam coram iudicantibus nostris Mediolani quam Officialibus nostris^y Seprii et Bulgarie⁶⁷ in civilibus et criminalibus causis quotidie patiuntur, de gratia spetiali et de nostre plenitudine potestatis providere dignaremur^z, quod ab huiusmodi laboribus et expensis aliquantulum respirare possint. Nos autem benigne eorum requisitionibus annuentes, harum serie, ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis ac omnibus modo, jure, via et forma, quibus melius et validius possumus, decernimus, statuimus et mandamus quod Plebs Olzate Olone ac omnes ville, terre, cassine et loca in ea existentes et existentia sint et esse debeant decetero supposita et subiecta jurisdictioni Potestatis, quem eisdem Communi, burgensibus et hominibus

20

25

30

v) In C. precede exerceri w) In C. segue ipsum x) In C. ipso y) In C. manca. z) In C. dignemur

65. Mandello ricorre più d'una volta: faceva parte del Distretto di Como: oltre alla < potestataria >, v'era anche la < castellania >.

66. Busto Arsizio faceva parte del Distretto di Milano (BONDIOLI *Storia* cit. p. 141 ss.).

67. I confini della giurisdizione ampi in origine, furono sempre più ristretti. Nel periodo visconteo nel Seprio è presente il Capitano come maggior ufficiale ducale, e tale rimane nel periodo sforzesco.

35

dictorum Busti Arsicii et Plebis Olzate Olone^a de proximo dare intendimus,
 et quod idem Potestas et successores sui in quibuscunque causis, questionibus,
 lictibus et controversiis, tam civilibus quam criminalibus, cuiusvis maneriei,
 forme, quantitatis, summe ac valoris existant, cum mero et mixto imperio et
 5 omnimoda gladii potestate, quod et quam eidem futuro Potestati nostro et
 successoribus suis de eadem plenitudine potestatis nostre, tenore presentium
 concedimus et tribuimus, vertentibus et que verti possent in futurum coram
 eis, possint et debeant jura reddere, pronuntiare, determinare et in qualibet
 10 quantitate pecunie et pena, tam pecuniaria quam corporali, usque ad ultimum
 supplicium inclusive, condemnare, omnesque sententias, pronuntiationes et
 condemnationes per eos^b fiendas, pecuniarias et corporales, executioni man-
 dare, servatis statutis et decretis nostris et Communis civitatis nostre Mediolani;
 declarantes et decernentes quod nullus de dictis burgo Busti Arsicii et Plebe
 15 Olzate Ollone^c nostris possit, nec debeat extra dictum burgum Busti Arsicii,
 nec coram alio Potestate, Iudice vel Rectore in civilibus conveniri, citari, vocari,
 compelli vel in litem^d trahi, neque in criminalibus, nisi pro delictis duntaxat
 extra dictum burgum Busti Arsicii et eius territorium et Plebem Olzate Ol-
 lone^e committendis et perpetrandis, sed coram dicto futuro Potestate nostro
 20 et eius successoribus, tam in civilibus quam criminalibus, omnes lites et con-
 troversie ac inquisitiones inter et contra ipsos homines burgi et Plebis predic-
 torum fiende et suscitande, etiam si contractus sit alibi celebratus, terminentur
 et diffiniantur, servata forma statutorum et decretorum, de quibus supra fit
 mentio; revocantes et annullantes omnes et singulos processus, citationes, scrip-
 25 turas et actus fiendos inter et contra ipsos homines dictorum burgi et Plebis
 coram aliis Officialibus nostris, tanquam non habentibus jurisdictionem in
 dictis burgo et Plebe, quem et quam immunem a jurisdictione omnium Offi-
 cialium nostrorum, tam Mediolani quam Seprii et Bulgarie, presentium tenore
 fore et esse decernimus; mandantes etiam Potestati, necnon Vicario et Duo-
 decim provisionum ac Sindicis Communis civitatis nostre Mediolani, necnon
 30 Capitaneo ac aliis Officialibus nostris Seprii et Bulgarie, ceterisque omnibus
 et singulis Officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quatenus se de
 dictis burgo et Plebe nostris, tanquam in eis jurisdictionem non habentes pro
 jure reddendo, tam in civilibus quam in criminalibus, non intromittant, di-
 recte nec per indirectum, vel alio quovismodo, vel ingenio, presensque pri-
 35 vilegium et omnia et singula in eo inserta ad litteram^e, prout jacet, observent
 et faciant firmiter et inviolabiliter observari, nichilque contra illud et eius te-
 norem attentent, nec permittant quomodolibet attentari, sub indignationis no-
 stre pena; et hec omnia, aliquibus statutis, decretis, legibus, litteris et ordina-
 40 mentis nequaquam attentis, quibus, in quantum predictis obstarent, ex certa
 scientia et de eadem plenitudine potestatis nostre, derogamus. In quorum et c.

a) In C. Ollone   b) In C. ipsos   c) Così in A. e in C.   d) In C. litem   e) In A. litteram

STILUS CANCELLARIAE

vitate Cremonae in vicinia Sancti Pauli sitas, alias per ill. mos predecesores^a
 nostros spectabili quondam militi d. no Gulielmo de Bivilaquis, avo ipsorum
 fratrum, concessas et donatas, vendere et alienare possint, ut, mediantibus pe-
 cuniis inde recuperandis, incumbentibus eisdem pluribus et diversis necessita-
 tibus subveniant, harum serie ex certa scientia eorum requisitionibus annuentes,
 contentamur et placet nobis ac etiam eisdem fratribus licentiam impartimur
 quod domos ipsas, juxta libitum et cuicunque voluerint, meliusque videbitur,
 vendere possint et alienare et pretium earum in usum et^b utilitatem ipsorum^c
 libere convertere, absque quod per nos aut heredes vel successores nostros, ullo
 unquam tempore, quicquam proinde repeti eis possit vel opponi et instru-
 menta quelibet proinde conficienda valeant et roboris firmitatem obtineant ac
 inconcusse serventur, tanquam de re propria vendita, et ac si bona ipsa, per-
 petuis temporibus, dictorum de Bivilaquis et predecesorum suorum propria
 extitissent; et hec omnia, non obstantibus aliquibus legibus, statutis, decretis,
 vel ordinibus, factis vel fiendis in contrarium, quibus in quantum huiusmodi
 licentie obviarent vel aliam formam darent, derogamus et derogatum esse vo-
 lumus et jubemus; mandantes Magistris Intratarum nostrarum, tam Ordina-
 riarum quam Extraordinariarum, ceterisque Officialibus et subditis nostris, qua-
 tenus has nostras licentie litteras firmiter observent et faciant inviolabiliter ob-
 servari, non intentantes nec intentari facientes, aut permittentes quomodolibet
 contra eas. In quorum e t c.

143.

§ 73v
 Habitatio ad suc-
 cessionem bono-
 rum

Dux Mediolani, etc. Supplicarunt nobis Caterina, uxor Jacobi de Crivellis,
 et Helisabet^d, uxor nobilis et sapientis juris utriusque doctoris d. ni Francisci
 de Mirabiliis, sorores, et filie Francischini ex Comitibus Castri Seprii, ut cum
 Caterina de Putheobonello, relicta quondam Johannis de Astulfis¹²⁹, avia sua,
 donationem eis fecerit de nonnullis bonis mobilibus et immobilibus, sitis in
 civitate nostra Papie et seu Districtu eiusdem^e eidem Caterine, vigore dotis
 sue ac jure successionis spectantibus, que minime assequi posse videntur, ma-
 xime quia dicte sorores non sunt cives nec oriunde ipsius civitatis Papie, eas
 habitare dignemur, sic quod bona predicta^f et quascunque alias proprietates,
 res et jura, tam jure donationis et successionis quam alio quovis titulo, acqui-
 rere, tenere et possidere valeant ac etiam contrahere, distrahere ac si earum
 predecesores cives fuissent et oriundi ipsius civitatis et ipse sorores orte essent

a) In C. progenitores   b) In C. ac   c) In C. eorum   d) In C. Helisabeth   e) In C. manca.   f) In C. precede bona.   35

129. Atti relativi a Caterina Pozzobonelli, dell'anno 1396, nella cartella del Notaio Cate-
 lano de Cristianis (MANARES: 31).

in dicta civitate, et gaudere etiam possint in acquirendo immobilia et jura, sicut posset quilibet alius civis et oriundus dicte civitatis Papie. Earum igitur requisitionibus annuentes, tenore presentium, ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis ac omnibus modo, jure, via et forma, quibus melius et validius possumus, predictas Caterinam et Helisabeth, sorores et utranque earum, ad huiusmodi capiendam donationem et ad quaslibet successiones habilitamus, ita ut in omnibus bonis ipsis donatis et que per ipsam Caterinam eisdem relinqui contigerit et in omnibus juribus, proprietatibus et rebus succedere possint et bona ipsa, res, proprietates et jura, tam jure donationis et successione quam alio quovis titulo, acquirere, tenere et possidere in integrum, ac si cives et oriunde dicte civitatis extitissent, et pro ipsis contrahere et distrahere ac si predecessores earum per retroacta tempora et ipse orte in dicta civitate fuissent; quas sorores, in hoc casu, ad maiorem corroborationem, cives et de jurisdictione ipsius civitatis facimus et creamus, ita ut illis gaudeant beneficiis, honoribus, privilegiis et gratiis, quibus alii cives nostri dicte civitatis gaudent et gaudere posse dignoscuntur; decernentes insuper donationem ut supra factam et predicta omnia valere et tenere ac roboris effectum sortiri, aliquibus decretis, statutis aut ordinibus in contrarium disponentibus nequaquam obstantibus, quibus in quantum predictis^g obstarent aut aliam formam darent in hac parte duntaxat ex certa scientia et de eadem potestate nostra, etiam absoluta, derogamus et derogatum esse volumus et jubemus, sine tamen preiudicio jurium tertii, quibus per presentes nullatenus derogare intendimus nec tollimus, quin possit uti jure suo; mandantes denique universis et singulis Officialibus et subditis nostris, ad quos spectat aut spectare quomodolibet possit, quatenus has nostras habilitationis, civilitatis et declarationis litteras firmiter observent et faciant inviolabiliter observari pro quanto gratiam nostram caripendunt^h. In quorum e t c.

144.

Dux Mediolani, etc. Ut complacemus dilecto civi nostro papiensi Christophoro ex Capitaneis Villanterii¹³⁰, maxime quod eum esse intelligimus virum bone conditionis et talem, quem Comunitas laudensis contentari debeat in numero suorum habere, harum serie, ex certa scientia et de nostre plenitudine potestatis et omnibus modo, jure, via et forma, quibus melius possumus, ipsum Christoforum, eiusque filios et descendentes ac descendentium descen-

f. 74
Littera civilitatis
simpliciter

g) In C. premissis   h) In C. manca da pro   i) In C. segue quod cancell.

130. È presente a Ferrara, nel 1428, come testimonia per il Duca di Milano nell'istrumento della pace del 19 aprile (VITANI: II 822) con Aloisio de Vicecomitibus ed altri.